

mycket sakligt innehåll. I en ganska aggressiv ton varnar den oss för att låta de särintressen och låsningar som lett till

jordbrukets idag så besvärliga situation sprida sig även till energisektorn. För den är tillräckligt illa utsatt ändå.

TYRGILS SAXLUND:

Bergets skugga

Den finlandssvenska kulturens betydelse kan inte överskattas. Flera av vårt svenska språks främsta författare har till exempel varit finlandssvenska. För den som i likhet med mig själv fötts upp med Runebergs "Fänrik Ståls sägner" har den store diktarens värld av hjältar från det förlorade kriget 1808–09 blivit en del av ens innersta föreställningar. Men Runeberg har — som bekant — av en senare eftervärld befunnits vara en krigsdyrkare, som glorifierar kriget och dess människor. För min del måste jag erkänna att dessa beskyllningar aldrig lyckats minska min fascination inför Runebergs hjältar.

Benedict Zilliacus: **Bergets skugga**. Söderström 1988

Utgångspunkten för dessa reflexioner kring Runeberg gav mig Benedict Zilliacus minnesbok "Bergets skugga". Visserligen nämns överhuvudtaget inte Runeberg i boken — däremot hans sentida efterföljare Väinö Linna. Jag är väl inte heller helt övertygad om att Zilliacus ens skulle uppskatta tankesprånget. Han tillhörde en generation finlandssvenskar som tragglade Runeberg till övermått i

skolan. Men ett annat förlorat krig mot Ryssland utgör ett genomgående tema i hans bok. Det är naturligtvis vinterkriget 1939–40 och det så kallade fortsättningskriget 1941–43.

Zilliacus var under krigsåren officer i finska armén och undkom med ett nödropp levande. När han 24 år gammal kom ur kriget hade han erfarenheter, som han liksom många andra ur hans generation fortfarande bär med sig. Det har präglat dem och Zilliacus reser dem nu ett äreminne. Kriget har beskrivits ur alla tänkbara aspekter. Man har i Finland (och Sverige) kritiserat de finska politiker, som förde Finland in i fortsättningskriget på det nazistiska Tysklands sida. Zilliacus aktar sig visligen för att ge sig in i denna debatt. Han skildrar den enskilde frontsoldatens upplevelser. Krigets vardag om man så vill.

Men han är också djärv: han hävdar bestämt sedan han svept undan alla invändningar, att de finska soldaternas kamp i båda krigen räddade Finlands självständighet. I Hufvudstadsbladet har jag läst en recensent som tar avstånd från Zilliacus slutsatser. Men det är lätt att vara efterklok, menar Zilliacus. Man måste försvara sig i den situation man befann sig.

Sist och slutligen har han ju rätt. Man må tolka och omtolka kriget. Man må hylla eller angripa Mannerheim och de samtida politikerna. Det finska folkets kamp mot en väldig fiende är och förblir en hjältesaga.

Kanske skulle Zilliacus nu tycka att recensenten blivit väl patetisk. Han tycker nämligen inte speciellt mycket om det patetiska. Han är den briljante journalisten, revymakaren, dagsverksdiktaren och mycket annat. Han är inte en finlandssvensk kulturpersonlighet av samma betydelse som sin far Emil, den klassiska grekiska litteraturens främste tolkare till svenskt språk. Men hans insatser är omfattande och litterärt betydande. Det finns kanske ett något lättviktigt drag över hans produktion — ett drag av ytlighet om man så vill. Men ibland bränner det till.

Dessa drag finns även i denna bok där det anekdotiska ibland tar överhanden, sedan skildringen av kriget och av den älskade — och i kriget förlorade — karelska familjegården avslutats. Men även det anekdotiska har sitt värde. Det kan blyxtbelysa skeenden och människor, speciellt utfört av en författare med Zilliacus stilkänsla och kunskaper.

Från resor på Cypern, i Etiopien och Indien ger Zilliacus skildringar av äventyr, som belyser betydelsefulla och tragiska politiska skeenden. Benedict Zilliacus har uppenbarligen också något av sin familjs mera äventyrslystna drag.

Men trots allt är dessa berättelser i viss utsträckning allmängods. Det som kanske intresserar oss svenska läsare mest är ändå episoder ur den finska kulturmiljön. Zilliacus ger oss porträttskisser av flera

viktiga gestalter i finskt kulturliv och politik. Teaterchefen Vivica Bandler, som han samarbetade med i flera år vid Lilla Teatern i Helsingfors, är väl den som tydligast framträder i helfigur. I övrigt får vi nöja oss med mera snabbt förbiilande glimtar.

Av de ledande finska politikerna får Kekkonen det största utrymmet, men ur en något udda aspekt: presidentens ibland något överdrivna dryckesvanor. Något fördjupar väl detta inslag bilden av presidenten, men hellre stannar man nog vid skildringen av ett möte med Paasikivi, en av nordisk historias mest paradoxala gestalter, real- och känslopolitiker i en och samma person.

Alla dessa anekdoter och skisser ur finskt och finlandssvenskt liv är trevliga att läsa och ger oss intressanta inblickar i denna kultur, som står oss så nära och borde vara än mera känd hos oss och nog är Zilliacus stilkonst utan vank och lyte. Men ändå: efter avslutad läsning är det skildringen av barndomens karelska paradiset och de krigstida minnena, som starkast fastnat i minnet.

Hur mirakulös är till exempel inte berättelsen om fader Emils och den älskade spanieln Peters räddning undan döden i ett sönderbombat skyddsrum, på grund av att hunden förvägrats en plats bland de skyddssökande. Sådana tillfälligheter styr våra liv. Det är en insikt Benedict Zilliacus bär med sig och som han nu förmedlar till oss. Det är detta som gör hans minnesbok till något mer än en samling lättsamma anekdoter. Och må därför även rikssvenska läsare göra bekantskap med Benedict Zilliacus minnen.